

INDHOLDSFORTEGNELSE

	FORORD	4
	HVEM ER DE UNGE?	6
01	/ POLITIKFORMULERING	7
02	/ MATCHNING	8
03	/ OVERLEVERING AF INFORMATION	11
04	/ EFTERSKOLEBESØG	14
05	/ ORGANISERING	16
06	/ NETVÆRKSdannelse	18
07	/ RELATIONSARBEJDE	20
08	/ OPFØLGNING	24
09	/ OVERGANGE	26
10	/ EVALUERING	28
	LINKS OG LITTERATUR	30

Af Maren Ottar Hessner,
pædagogisk konsulent i Efterskoleforeningen

De 10 trin er udviklet på baggrund af erfaringer fra projektet Mønsterbrud for udsatte unge på efterskoler – et samarbejdsprojekt i skoleåret 2011/2012 mellem 10 efterskoler, Efterskoleforeningen og Københavns Kommune, Børnefamilieenheden Brønshøj Husum Vanløse, Det Opsøgende Team fra UU København samt PPR-Brønshøj Vanløse.

FORORD

“Kultur møde” er nok det enkeltstående ord, som bedst beskriver, hvad der sker, når en efterskole og en kommunal forvaltning indleder et samarbejde. Man behøver ikke rejse langt for at møde en fremmed kultur – en rejse til den lokale forvaltning eller til den nærliggende efterskole kan være nok for at møde en helt anden organisationsmåde og arbejdskultur!

Hver i sær har vi forestillinger om og forventninger til hinanden.

Efterskolerne mistænker til tider kommunerne for at foretage “skjulte anbringelser”, hvor unge sendes på efterskole på bevilling fra kommunen, men hvor kommunen med vilje undlader at oplyse skolen om den unges situation i øvrigt. Skolerne giver udtryk for, at dette er tegn på kommunernes manglende prioritering af de unges tarv i forhold til økonomi, at devisen er “går den, så går den”, og at sagsbehandleren i øvrigt ikke er til at få fat på, hvis der er behov for at kommunikere omkring den unge.

Omvendt er man i de sociale forvaltninger rundt omkring tilbøjelige til at tro, at efterskolerne håndplukker deres elever, at de slet ikke ønsker at modtage sårbare og udsatte unge eller bruger undskyldninger om fyldte skoler, hvis man henvender sig. Hvis skolerne så siger ja, fører snævre og rigide regelsæt ofte til udsmidning og til, at de unge alt for hurtigt er tilbage i kommunen igen.

Virkeligheden er som altid langt mere nuanceret, end vores stereotypificeringer tillader det. Hvorom alting er, har vi – Efterskoleforeningen og Børne-

familieenheden Brønshøj, Husum, Vanløse – konstateret blandede erfaringer hos både efterskolerne og forvaltningerne med samarbejdet om sårbare og udsatte unge. Nogle erfaringer indeholder frustrationer – mens andre består af succeshistorier og fortællinger om unge, der har brudt med negative mønstre og oplevet at få en ny chance i livet.

Vi mener, at kuren for frustrationerne og nøglen til godt samarbejde er: Kommunikation, tillid og forståelse for hinandens væsensforskellige forudsætninger!

Efterskolen er en privat dannelses- og uddannelsesinstitution med et forholdsvis frit lovgrundlag, mens den kommunale forvaltning er en hierarkisk opbygget og sagsbehandlende myndighed, der skal beskytte borgeren og kunne henvise alle deres beslutninger og aktiviteter til et meget specifikt lovgrundlag. Vi har dog det til fælles: Vi vil alle de unge det bedste!

Netop fordi vi har forskellige tilgange til de unge, har vi et godt udgangspunkt for at skabe et tæt samspil, hvor vi sørger for, at de unge ikke falder mellem flere stole. Vi kan i fællesskab og sammen med de unge opnå positive resultater. Forandringer, der skabes for en ung på en efterskole, kan intet mindre end ændre hans eller hendes liv for altid. Det giver genlyd i vennekredsen, når den unge kommer hjem fra et vellykket efterskoleophold, og “mønsterbrydere” kan, som ringe i vandet, kanalisere forandringer i deres nærmiljø.

Denne publikation er ment som en håndsrækning til et samarbejde, hvor det er de unge og ikke vores indbyrdes forskelligheder, der er i fokus. Med andre ord: Vi skal arbejde med fokus på bolden og holde os til vores egen banehalvdel, når der er behov for det! Vi skal kende vores styrker og begrænsninger og vi skal formulere dem tydeligt for hinanden. Vi skal ikke overkomme forskellighederne, men derimod forholde os til dem, gøre nytte af dem, og gøre hvad vi kan indenfor de rammer, vi hver især har.

Guiden er opdelt i 10 “trin”, som skal signalere en rækkefølge i de skridt, vi tager, når vi samarbejder omkring sårbare og udsatte unge på efterskole. Den er et forsøg på at skitsere et ideelt forløb. Vi har derimod ingen forestilling om, at den skal følges til punkt og prikke, eller at den er fyldestgørende i forhold til, hvordan virkeligheden ser ud. Intentionen er, at den skal tjene som inspiration til det vigtige arbejde, der foregår i praksis på efterskolerne og i forvaltningerne. Støder du på pasager, som du har kommentarer til, forslag eller gode råd, modtager vi dem med taknemmelighed.

Med ønske om god arbejds- og læselyst!

*Maria Knudstrup Trolle, Socialrådgiver,
Brønshøj-Husum-Vanløse Kommune*

*Mette Sanggaard Schultz, næstformand,
Efterskoleforeningen*

HVEM ER DE UNGE?

Betegnelserne "sårbare unge" og "udsatte unge" er ikke entydige, men vi har valgt at tage udgangspunkt i følgende definitioner:

UDSATTE UNGE

Unge hvis "opvækst oftest er karakteriseret ved (massive) omsorgssvigt og mislykkede skole-/fritidsforløb – bl.a. fordi deres netværk ofte er sårbart og ressourcetsvagt." Det vil sige unge, som oplever en kombination af personlige, sociale og faglige problemer, og som samtidig ikke har ressourcer i deres netværk til at overkomme disse.

Årsagerne til vedvarende forstyrrelser i de unges udvikling skal altså findes både hos den unge samt i det sociale miljø omkring den unge. Typisk inkluderer denne gruppe: Unge fra socialt svage familier, til tider flygtninge- og indvandrerunge, unge med en social sag i kommunen, kriminalitets-truede unge m. flere.

SÅRBARE UNGE

Unge med mere afgrænsede og veldefinerede problemstillinger og/eller udviklingsforstyrrelser. Det er typisk enten hos den unge eller i miljøet omkring den unge, at forstyrrelser opstår.

De unge er karakteriserede ved manglende trivsel. Vi anvender her definitionen fra publikationen "Sårbare unge – en vejledning til efterskolerne". Her fremgår det, at sårbare unge "som følge af deres problemer ikke trives i hverdagen. Deres vanskeligheder har stor indvirkning på deres humør, adfærd, sociale engagement og medvirken i aktiviteter. De kan have svært ved at gennemføre deres efterskoleophold og dermed også at komme i gang med, eller gennemføre, en ungdomsuddannelse efterfølgende."

Typisk består denne gruppe af unge med diagnoser, psykisk eller fysisk handicap, unge med erkendt eller uerkendt sårbarhed eller unge, der oplever periodevise kriser i hjemmet (såsom skilsmisse eller dødsfald).

HVEM ER KOMMUNEN?

"Forvaltningen" henviser i denne publikation til den forvaltning, der i den pågældende kommune administrerer indenfor Loven om social service. I mange kommuner er det Socialforvaltningen, men det kan også dreje sig om Børne- og Ungeforvaltningen eller andre. Hvis du er i tvivl, så ring på hovednummeret i den konkrete kommune og bed dem om at guide dig til den rigtige forvaltning.

POLITIKFORMULERING

01

EFTERSKOLEN

FORMULÉR EN INKLUSIONSPOLITIK

- Initiativet kan begynde i skolebestyrelsen
- Politikken skal behandles i alle medarbejdergrupper
- Politikken indeholder vision, værdier og hensigt med konkrete tiltag

Ønsker man på efterskolen at tage imod sårbare og udsatte unge, er det en god idé at sikre medejerskab til beslutningen på alle planer. Det stiller den enkelte medarbejder bedre, hvis der opstår problemer, og det skaber en øget bevidsthed om, hvorfor vi gør, hvad vi gør – også når hverdagen byder på udfordringer. Initiativet kan i praksis opstå flere steder. Men da det på en efterskole er bestyrelsen, der udstikker og godkender de overordnede linjer og retninger på skolens arbejde, vil det være naturligt at begynde processen med, at skolens bestyrelse formulerer en "inklusionspolitik"², der beskriver visioner, værdier og hensigten med en inkluderende efterskole.

Visionen er et kig ud i fremtiden, drømmen om, hvordan man kunne tænke sig, at det var. Hvilken skole vil man gerne være om 10 år?

Værdierne, der beskrives, er de værdier, som inklusionspolitikken bygges på. Hvilke værdier er det – og spiller de i øvrigt sammen med skolens værdigrundlag som sådan?

Hensigten med de konkrete tiltag er beskrivelsen af konkrete indsatser, og hvordan de skal spille sammen med visionen. Drejer det sig f.eks. om socialt ansvar – hvad betyder det så for rekrutteringen? Hvordan vil man virkeliggøre et inkluderende miljø på skolen?

² Vi bruger her begrebet "inklusion" i følgende forstand: "Inklusion er en vedvarende proces, der handler om at skabe åbne og udviklingsorienterede miljøer, hvor alle børn og unge oplever sig som aktive deltagere i fællesskabet. Målet er, at alle børn og unge skal ses, anerkendes og værdsættes, som de unikke personer de er, og dermed sikres faglig, personlig og social udvikling"

Herefter er det vigtigt at behandle politikpapiret i alle fora på skolen – ledelse, lærerråd, samarbejdsudvalg, TAP'er – således, at alle har indflydelse på dets udformning og oplever medejerskab til den udvikling, skolen er på vej ind i.

KOMMUNEN

FORMULÉR EN EFTERSKOLEPOLITIK

- Kan indgå som en del af kommunens inklusionspolitik
- Politikken indeholder formål, målgruppe og konkrete indsatser
- Inddrag gerne UU og PPR i formuleringen

Ønsker man i kommunen at gøre brug af efterskolernes tilbud i forhold til sårbare og udsatte unge, er det, ligesom på efterskolen, en god idé at skabe bevidsthed om formålet med indsatsen på alle planer i forvaltningen. Da efterskoler ikke er kommunalt forankrede, er det ikke givet, at kommunalt ansatte sagsbehandlere og afdelingsledere har noget indgående kendskab til efterskoleformen i forhold til dens muligheder og begrænsninger. Hvis man ønsker at gøre brug af efterskolen i forhold til sårbare og udsatte unge, er det derfor vigtigt, at man på ledelses- og/eller politisk plan definerer, hvem de unge er og formulerer formålet med at benytte efterskoletilbuddet til disse grupper. Hvilke udsatte unge vil kunne profitere af et efterskoleophold? Hvad kan en efterskole, som kommunens øvrige tilbud ikke kan? Hvilke overordnede rammer tænker man omkring samarbejdet med efterskolerne? Hvilke problematikker eksisterer hos den ungegruppe, man har i kommunen? Hvilke problematikker vurderer man, at efterskolen vil kunne arbejde med? Inddrag gerne UU og PPR i formuleringen af en sådan politik. Få overblik over efterskolerne på www.efterskole.dk – her findes beskrivelser af de enkelte skoler og deres profil.

EFTERSKOLEN

GØR JER KLART, HVAD I KAN OG VIL

– I FORHOLD TIL HVEM

- Begynd med en kompetenceafklaring
- Indkreds målgruppen
- Overvej regler, rammer og undervisningsformer

Før I melder ud, at I ønsker at modtage udsatte unge, er det en god idé at gøre jer meget klart, hvad I kan og vil og i forhold til hvem. Det er afgørende at bruge god tid på forberedelsesfasen og dermed skabe den platform, I skal bygge videre på i det kommende arbejde. Hvilke problemstillinger vurderer I, at I på skolen kan arbejde med? F.eks. angstproblematikker, småkriminalitet, psykosomatiske tilstande, diagnoser som ADHD, Asperger etc.? Og hvor mange kan I rumme? I skal ikke stå alene i dette arbejde! Her er kommunale medarbejdere og fagpersoner vigtige medspillere. Men det er afgørende, at I tager stilling til, hvordan I kan og vil håndtere den bagage, som de unge har med. I den forbindelse kan I f.eks. udarbejde en kompetenceplan. Hvilke kompetencer findes der blandt medarbejderne på skolen? Er der nogen, der har en særlig viden eller erfaring med bestemte grupper af unge? Kan det være en idé at tage udgangspunkt i at modtage unge fra denne specifikke gruppe?

Når man vurderer, hvad man kan, skal man samtidig vurdere, hvad man ikke kan. Eller med andre ord: Er der problematikker, som I ikke kan rumme? Hvilke? Efterskoler er og skal være "åbne for alle", men ved en *individuel vurdering* af den enkelte unge, kan man støde på problematikker, som man som efterskole ikke ser sig kompetent til at arbejde

med. At afgrænse det felt, man kan arbejde indenfor som skole, er en del af en ansvarlig, professionel og bæredygtig måde at udvikle sig på. Får man en henvendelse om optagelse, som man på den baggrund ikke kan imødekomme, kan man henvise til en anden efterskole, man har kendskab til, som arbejder med netop den type unge.

I arbejdet med udsatte unge er det værd at overveje, hvilke regler, der er på skolen, hvad kulturen er omkring reglerne, og hvilke konsekvenser eventuelle regelbrud får for eleverne. Reglerne må ikke spænde ben for rummeligheden, hvis det er en rummelig skole, man ønsker at skabe. Medfører regelbrud som f.eks. rygning eller indtagelse af alkohol automatisk bortvisning – eller går der en proces i gang, hvor relevante parter inddrages i at adressere årsagen til regelbruddet?

Er der andre rammer på skolen – f.eks. de fysiske – der gør det svært at modtage bestemte elevgrupper? Er der behov for udstyr til fysisk handicappede? Er der brug for et rum, hvor unge med ADHD eller social fobi kan koble af og få stilhed omkring sig? Har de hørehæmmede mulighed for at høre godt nok i fællessalen etc.?

Eller – er der undervisningsformer, der bør overvejes? Kan alle unge f.eks. navigere i projektarbejdsformen? Hvordan gøres det tydeligt, hvad forventningerne til lektielæsning er? Hvordan kan f.eks. tosprogede unge og/eller andre unge med svage sproglige forudsætninger få det optimale udbytte af undervisningen, forstå kollektive beske-der etc.?

“Man skal passe på med at dømme, hvad der er rigtigt eller forkert. Hvis vi har nogle regler, som vi ikke selv kan stå inde for eller håndhæve, er det reglerne, man skal kigge på. Reglerne kan være en hæmsko”

– Ulrike Christensen, lærer, Fanø Efterskole

Tydelige rammer er samtidig helt afgørende, når det gælder arbejdet med unge, der har været udsat for diverse svigt og/eller som har svært ved at navigere i et socialt fællesskab med andre unge. Vær ikke nervøs for at udstikke de rammer, der er på skolen. Det vigtige er, at de unge er helt klare på, hvilke regler der gælder, og at rammer, regler og konsekvenser af regelbrud giver mening for alle parter.

FORVALTNINGEN

HVEM SKAL HVORHEN?

- Den unge vælger selv efterskole
- Få forældrene på banen
- Orientér jer om skolernes kompetencer

Et efterskoleophold stiller store krav til den enkelte om selvstændighed og sociale kompetencer. Hvordan vil man i forvaltningen sikre, at de unge, der kommer på efterskole, er dem, der har en egen motivation for efterskoleophold? Med mindre der er tale om en anbringelse, er det den unges eget frie valg at gå på efterskole samt at vælge, hvilken efterskole han eller hun foretrækker. Sørg for at den unge og dennes forældre er med i hele forløbet omkring valget af efterskole.

Når man som kommune er inde med økonomisk støtte eller anbefaling af et efterskoleophold, bør man overveje hvilke anbefalinger, man giver. Hvis kommunen mangler tilbud til en specifik gruppe unge, f.eks. unge diagnosticeret med ADHD, er det vigtigt, at man ikke blot anbefaler de unge en efterskole, som har givet udtryk for, at de vil modtage unge med ADHD. Det er heller ikke nok, at man tidligere har haft et godt samarbejde med nogle specifikke efterskoler og slår sig til tåls med, at de "nok kan klare opgaven". Det er vigtigt, at forvaltningen får indhentet konkret information, der kan tydeliggøre, hvorvidt den pågældende skole faktisk har ekspertisen til at arbejde med netop denne ungegruppe. Orientér jer løbende om hvilke efterskoler, der kan arbejde med hvilke typer af problemstillinger. Sørg for at inddrage relevante parter, som f.eks. PPR, UU vejleder, sagsbehandler etc. i dette arbejde.

“Det er ikke min erfaring, at efterskolerne bliver valgt, fordi de er billige at anbringe elever på. Men det er vigtigt at lave en ordentlig matchning mellem den unges sociale og faglige ressourcer og efterskolen”

– Claus Emanuelsen, projektkoordinator, Børnefamilieenheden

“Vi rummer alle – men ikke alt”

– Dorte Jager, forstander, Fanø Efterskole

OVERLEVERING AF INFORMATION

03

“Man skal lære den enkelte kommunes struktur og system at kende. Vi bruger meget energi på dette arbejde”

– Kim Møllerup, forstander, Nysted Efterskole

EFTERSKOLEN HVILKEN INFORMATION ER NØDVENDIG?

- Søg aktivt information
- Kommunen må ikke udlevere alt
- Udvælg typen af information

For nogle af de udsatte unge vil der kunne findes en del dokumentation i form af redegørelser, børnefaglige undersøgelser, handleplaner m.m. i forvaltningen – samt den unges uddannelsesplan hos Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU). Uddannelsesplanen, der vedrører det uddannelsesrelevante, er udarbejdet af den unge sammen med UU. Den kan og skal stilles til rådighed for efterskolen og er at finde på www.optagelse.dk. Ønsker efterskolen yderligere information om f.eks. sociale og personlige forhold, forhold i hjemmet etc., forudsætter det forældrenes samtykke til overleveringen til efterskolen! Husk at sagsbehandlere altid arbejder indenfor – og dermed også begrænset af – rammerne, som sættes af Lov om social service og forvaltningsloven. Det er et vilkår, som de som enkeltpersoner ikke selv har indflydelse på, uanset at både efterskole og forvaltning nogle gange kan opleve, at det ind imellem besværliggør et samarbejde.

Hvis ikke kommunen har forældrenes samtykke, kan man som efterskole opfordre til, at forvaltningen indhenter det. Det er dog ikke alle forældre, der ønsker at give samtykke, og i de tilfælde er sagsbehandlere bundet af deres tavshedspligt. En anden løsning kan derfor være, at man på efterskolen udfærdiger en samtykkeerklæring sammen med optagelsespapirerne og indhenter forældrenes underskrift i den forbindelse. Så sikrer man sig, at man altid kan vende tilbage for mere information, hvis behovet opstår. Hvis man på efterskolen kan se, at der er kommunal finansiering af egenbetalingen for en elev, så undersøg muligheden for at etablere et samarbejde med den pågældende kommune. Som regel betyder det, at der er flere problemstillinger i hjemmet hos den unge end blot de økonomiske.

På efterskolen bør man overveje hvilken information, man har brug for på den enkelte unge for at kunne arbejde med ham eller hende. Indhenter man dokumenter som f.eks. børnefaglig undersøgelse, PPR-udtalelse etc., er det vigtigt, at der er tale om opdateret information, og at man eventuelt får sagsbehandlernes hjælp til at tolke indholdet i den indhentede information. Det er ikke tilrådeligt

“Det er ikke sådan, at hvis kommunen siger sandheden, så får de et “Nej” til optagelse. Det er vigtigt at få italesat den myte og få den aflivet”

– Lærer, Hou Maritime Idrætsefterskole

at lade en udsat ung begynde på efterskolen som et helt “ubeskrevet blad”, da en sådan ung har en baggrund, der oftest kommer til udtryk på den ene eller anden måde i løbet af et efterskoleophold.

Man kan på skolen overveje:

- 1) Hvilken information har vi brug for? F.eks. skoleforhold, fagligt niveau, sociale kompetencer, familieforhold etc.
- 2) Hvem på skolen sørger for, at denne information kommer i hus? Det kan f.eks. være den unges mentor på skolen (Se Trin 7).
- 3) Hvem skal denne viden i øvrigt deles med?
- 4) Hvordan anvender vi den i forhold til det daglige arbejde med den unge? Det er en god idé i denne forbindelse at læse op på reglerne om hhv. underretningspligt og tavshedspligt.
Se www.efterskoleforeningen.dk/underretningspligt

Det kan være en idé at etablere egentlige samarbejdsaftaler med konkrete kommuner, hvori man indskriver hvilken type af information, efterskolen har krav på at få på de unge.

En anden mulighed er at kontakte den unges tidligere skole, som formodentligt kender den unges mønstre rigtigt godt i forhold til fravær, arbejdsindsats, relationer til lærere etc.

Forældrene er, som udgangspunkt, den bedste og vigtigste informationskilde i forhold til den nødvendige baggrundsviden om den unge. Inddrag så vidt muligt forældrene i optagelsesprocessen, selvom de ikke selv har opsøgt jer. Hvis forældrene ikke er til stede, eller hvis de ikke har overskud eller overblik til at formulere til skolen, hvad der er behov for at sætte ind med pædagogisk, kan man til dels kompensere med et tæt samarbejde med kommunen.

En sidste mulighed er opstået i forbindelse med vedtagelsen af Barnets Reform. Her ligger en indskræmpet indberetningspligt for skoler, og det er nu indskrevet i § 49 a i Serviceloven, at en “skole” og en “myndighed” kan “udveksle oplysninger om rent private forhold vedrørende et barns eller en ungs personlige og familiemæssige omstændigheder, hvis udvekslingen må anses for nødvendig som led i det tidlige eller forebyggende samarbejde om udsatte børn og unge”. Det betyder, at efterskolen har en initiativret, hvis de har bekymringer om en ung, i forhold til at henvende sig til en myndighed, f.eks. en socialforvaltning, og her kan de bede om et møde, *uden forældrene*. Forvaltningen kan altid sige nej, hvis de f.eks. vurderer, at det vil skade samarbejdet med forældrene, og forvaltningen har heller ikke initiativretten til et sådan møde. Men det vil altså sige, at efterskolen har en særlig mulighed her for at rette henvendelse udenom forældrene, hvis de skønner det nødvendigt.

FORVALTNINGEN INFORMÉR EFTERSKOLEN

- **Anmod om forældrenes samtykke**
- **Giv nødvendig information videre til efterskolen**
- **Vær åben om elevens behov**

Det er vigtigt, at man fra forvaltningens side sikrer sig, at efterskolen har den relevante information i forhold til at kunne arbejde med den unge og dennes udvikling i løbet af efterskoleåret. Dette er et helt afgørende punkt i samarbejdet mellem efterskolen og forvaltningen. Da videregivelse af information kræver forældrenes samtykke, vil vi anbefale, at sagsbehandleren indhenter en samtykkeerklæring, som det første i processen omkring den unges efterskoleophold.

Skal skolen have de bedste forudsætninger for at fastholde den unge i skoleforløbet og støtte op om hendes/hans personlige og sociale udvikling, er det afgørende, at der ikke er alvorlige problemstillinger, der “kommer bag” på skolen, efter at den unge er påbegyndt opholdet. Åbenheden om den unges behov er central. Hvis information, som har afgørende betydning for den unges trivsel, ikke når frem til skolen, risikerer man, at skolen ikke har det rette “beredskab” klar. Er der særlige faglige eller personlige behov hos den unge? Er der f.eks. behov for specialundervisning? Er der forhold omkring hjemmesituationen, der er værd at vide? Har den unge voldsomme oplevelser med i bagagen? Har den unge tidligere været dømt eller venter på en dom? Er det f.eks. en ung, der, som udgangspunkt, evner at indgå i et socialt fællesskab – eller kan der gives den fornødne støtte, så han kan overkomme opgaven? Det kunne være, at en tilkobling af personlig mentorstøtte på efterskolen var nok.

Hvis forældrene ikke umiddelbart ønsker at give samtykke til overlevering af information til efterskolen, er det vigtigt, at sagsbehandleren gør en indsats for at forklare forældrene, hvorfor denne information er vigtig for efterskolen at have. Det er til den unges bedste, og for at efterskolen kan give den unge det bedst mulige forløb. Er der usikkerhed, omkring hvor informationen kommer hen og til hvem, kan det f.eks. aftales med efterskolen, at det kun er forstanderen og/eller kontaktlærer eller mentor, der ved dette.

EFTERSKOLEN

TÆNK OVER HVORDAN I MØDER DEN UNGE

- De unge er “fint-tunede”
- Signalér tillid og respekt
- Overvej et praktikophold

Sårbare og udsatte unge er ofte unge, som igennem det meste af deres liv har oplevet svigt fra voksne og/eller konflikifulde sociale relationer. Det er derfor særligt vigtigt i forhold til denne gruppe, at man på skolen nøje overvejer, hvordan man møder den unge ved et første besøg. Man kan godt forvente, at hun eller han har alle antenner ude – antenner som er særdeles fint-tunede overfor afvisning eller signaler om mistillid. Selvom nogle kan virke “ligeglade” og distancerede, er det ikke nødvendigvis tilfældet. Lige under overfladen registrerer de ofte alt, hvad der foregår. Man behøver ikke at give udtryk for omsorg som sådan med det samme, men det er vigtigt, at den unge kan mærke, at han/hun er velkommen og bliver mødt i øjenhøjde, med tillid og respekt.

Sørg f.eks. for at de besøgende bliver mødt ved døren og ikke skal lede for længe efter den, som skal vise rundt. Overvej også om rundviseren skal være en lærer, forstanderen eller en elev. Det kan være et tegn på respekt og få den unge og evt. dennes forældre til at føle sig betydningsfulde, hvis det er forstanderen. I andre tilfælde kan det være en god isbryder, at det er en ung, der viser rundt og viser, at det er “cool nok” at gå på efterskole.

Hvis der er bestemte medarbejdere, typisk kontaktlærere og/eller mentorer for udsatte unge på skolen, så kan de(n) være til stede og allerede her få etableret den første kontakt til den unge.

Informér tydeligt den unge om regler og rammer og de konkrete praktiske konsekvenser af regelbrud. Det er vigtigt, at den unge får et så realistisk og troværdigt indtryk af livet på efterskolen som muligt.

Et alternativ til dagsbesøg kan være, at efterskolen arrangerer et praktikophold for den unge af f.eks. et par dages eller en uges varighed. Praktikopholdet kan være med til at sikre, at alle parter ved, om dette er det rigtige match af elev og skole. En række efterskoler har allerede erfaring med dette. Spørg evt. til erfaringerne i Efterskoleforeningen.

FORVALTNINGEN

TAG PÅ BESØG PÅ EFTERSKOLERNE

- Besøg – ikke kun som tilsyn
- Få et personligt indtryk
- Inddrag evt. UU og PPR

Stil jer ikke tilfreds med at det er forældrene og den unge, som besøger efterskolerne. Er der efterskoler I ønsker samarbejde med omkring de udsatte unge i kommunen, er det en rigtig god idé, at I fra forvaltningen får et godt kendskab til og personligt indtryk af de pågældende skoler. Drejer det sig om en decideret anbringelse, har kommunen tilsynsforpligtelsen, så hér giver det sig selv, at sagsbehandlere eller andre kommunale medarbejdere kommer på besøg. Men også i forhold til de unge, som har fået anbefalet eller betalt et ophold, er det en god idé. Det vil lette kommunikationen mellem skolen og forvaltningen fremover, at I har set hinanden i øjnene. Det vil også være nyttigt at inddrage UU og PPR her, så alle parter er involverede fra starten i udvælgelsen af samarbejdsskoler. Det vil skabe tillid, og det vil betyde, at I har en bedre fornemmelse af hvilke skoler, der kan matches med hvilke unge.

“Tillid tager tid at opbygge, og den kan forsvinde på et øjeblik”

– Kirsten Ellerbek, lærer, Grejsdalens Efterskole

“I forhold til den økonomiske del skal der være styr på det; det skal ikke komme som en overraskelse, at de skal bruge penge på transport og lommepenge ... Der skal være styr på det fra starten”

– Flemming Bjerregaard, lærer, BGI Akademiet

EFTERSKOLEN

SØRG FOR AT RAMMERNE ER PÅ PLADS

- Få organiseringen omkring opholdet på plads
- Afklar de økonomiske rammer
- Planlæg særlige indsatser

Det kan være en stor udfordring at tage imod udsatte unge på efterskolen. Netop derfor er det også vigtigt, at der ikke er andre udenomssting, der forstyrrer, som f.eks. usikkerhed om økonomi og forløbet som sådan.

Sørg derfor for, at der ikke er tvivl om, hvem der betaler ophold og for evt. mentor, støttetimer, ekstraundervisning, lommepenge, transport og andet. Kom gerne som efterskole med udspil til kommunen med beløb på konkrete udgifter, f.eks. til mentor og oplys f.eks. om hvor meget, det er normalt, at en ung har i lommepenge på jeres skole. Sørg for at tiltag er indarbejdet i skolens indholdsplan.

I kommunikationen med kommunen om dette, er det vigtigt, at skolen holder sig for øje hvilke muligheder og begrænsninger, forvaltninger og sagsbehandlere har i forhold til bevillinger. Igen opererer sagsbehandlere ud fra de muligheder, Serviceloven giver, (det, der budgetmæssigt kan lade sig gøre indenfor den enkelte kommune) og endelig ud fra en samlet vurdering af den enkelte unges sag og situation. Det betyder, at det f.eks. ikke altid kan lade sig gøre at give tilskud til sådan noget som lommepenge.

Få en klar aftale med den enkelte kommune om, hvad de giver tilskud til og hvor meget. Skal der støttetimer på i forhold til mentor, så har de forskellige kommuner typisk fastlagte satser i forhold til timer og timeløn. Hvis der er tale om en elev, der optages så sent, at indholdsplanen allerede er på plads, kan det give nogle udfordringer, da det kan betyde, at timerne i så fald går ud over efterskolemedarbejderens/mentors årsnorm,

så der bliver tale om overtidsbetaling. Forsøg i dette tilfælde så vidt muligt at udvide fleksibilitet fra alle sider. Er der tale om en flygtning eller indvandrerelev, kan mentorordningen evt. finansieres med midler fra tillægstakst til flygtninge, indvandrere og efterkommere – se www.efterskoleforeningen.dk/integration

Det er skolens ledelse, der har ansvar for, at organiseringen er på plads. Det kan være forstanderen, der selv sørger for det, eller opgaven kan uddelegeres.

FORVALTNINGEN

SØRG FOR AT RAMMERNE ER PÅ PLADS

- Få rammerne omkring finansiering på plads
- Afdæk behov for mentor
- Overvej deltagelse i optagelsessamtale

Det er vigtigt, at man i forvaltningen gør sit til, at rammerne er helt på plads, før den unge påbegynder et efterskoleophold. Er der bevilget skolepenge, eller betaler forældrene? Skal der tilknyttes mentor – og i så fald – er det skolen eller kommunen, der sørger for dette? Hvor mange timer og ressourcer er der afsat til evt. ekstra støtte? Er der behov for bevilling til lommepenge og transport? Etc. Sørg for at dette er på plads og afstemt med efterskolen.

Hvis der er tale om en elev, der optages så sent, at efterskolen allerede har fastlagt skema og dermed arbejdstid for de enkelte lærere, så kan det betyde, at mentortimer går ud over efterskolemedarbejderens/mentorens årsnorm, og at der dermed bliver tale om overtidsbetaling. Forsøg i dette tilfælde så vidt muligt at udvise fleksibilitet fra alle sider.

Det kan anbefales, at forvaltningen har en person tilstede ved den unges optagelsessamtale med efterskolen. Det er godt at overveje, hvem denne person er og så vidt muligt tilstræbe, at vedkommende bliver den gennemgående kontakt for den unge og for efterskolen under opholdet. Skal det være UU-vejleder, sagsbehandler, støttekontakt-person eller en anden? Det sikrer kontinuitet og tillid i relationerne mellem de centrale aktører: Den unge, forældrene, efterskolen og kommunen.

EFTERSKOLEN OG FORVALTNINGEN

TAG INITIATIV TIL ETABLERING AF NETVÆRK

- Samarbejde i netværk er vejen til et succesfuldt forløb
- Tag initiativet før forvaltningen/efterskolen gør det
- Overvej deltagere, mødeledelse og kommunikationsveje

Det kan være guld værd at etablere et fast netværk omkring den unge så tidligt som muligt i forhold til efterskoleopholdets begyndelse. En sådan platform kan minimere misforståelser og sikre tillid i samarbejdet. Netværkets fornemmeste opgave er først og fremmest at sikre, at den unge får et godt forløb på efterskolen, og at opholdet ikke ender i frafald. Et netværk vil typisk bestå i den unge og en kreds af mennesker omkring den unge, som kan være fagpersoner og andre vigtige nære relationer i en given periode.

I etableringen af et netværk er det vigtigt at overveje: Hvem skal inddrages? Forældrene er, som før nævnt, de primære kilder til viden om og støtte af den unge og er dermed selvskrevne. Har forældrene ikke mulighed for eller overskud til at deltage, støttekontaktperson eller lignende. Af øvrige deltagere kan det være kontaktlærer, mentor, forstander, sagsbehandler, afgivende skole, PPR og UU-vejleder etc. Sørg for at alle relevante parter er tænkt med og har etableret kontakt til hinanden, og at dette ikke sker hen over hovedet på den unge.

Det er fordelagtigt med et fysisk møde i netværket inden opholdets start. Det kan f.eks. være på efterskolen eller i forvaltningen. Hvis dette ikke kan lade

sig gøre, f.eks. af geografiske årsager, kan kommunikationen foregå f.eks. på telefon, via Skype eller via en mailgruppe. Hør netværkets parter om, hvad der bedst kan lade sig gøre for dem i en travl hverdag. Overvej også hvem der er mødeleder, og hvorvidt det kan være en fordel med en neutral mødeleder – dvs. én, der udelukkende skal lede mødet og ikke har andre kasketter på i den sammenhæng. Mødelederens opgave er at skabe ro, plads til refleksion og en gensidig nysgerrighed og lyst til samarbejde med fokus på, hvad der gavner den unge bedst.

Fokus for et første møde i netværket vil være at klargøre, hvad målet med efterskoleopholdet er for den unge og afstemme forventninger til, hvordan man i netværket skal samarbejde, for at dette lykkes. Hvilke konkrete personlige, sociale og uddannelsesmæssige mål kan formuleres på kort – og på langt sigt? Er det f.eks. realistisk, at den unge vurderes parat til en ungdomsuddannelse hen mod endt efterskoleophold?

Til netværksmødet er det vigtigt at være meget konkrete på rollefordelingen i netværket. Hvem skal inddrages, hvornår? Hvordan sikrer vi, at den unge ikke falder fra? Hvad sker der f.eks., når den unge oplever hjemve? Hvem har hvilken relation til den unge, og hvad betyder dette for samarbejdet? Hvem har hvilken myndighed i forhold til den unge? Hvem har brug for hvilken information? Hvor skal hvilke typer af spørgsmål rettes? Hvis spørgsmålet drejer sig om selve undervisningen, den personlige eller sociale situation for den unge, er det typisk mest relevant for efterskolen at gå til PPR. Er det uddannelsesplanen, der er omdrejningspunktet, skal UU eller evt. den afgivende grundskole på

“Nøglen til succes ser ud til at være samarbejde. Det handler om at formidle de forskellige parter kulturer, at forstå hvordan andre tænker, hvorfor de handler, som de gør og hvilke rammer, de f.eks. arbejder indenfor. Samt at få sat ord på hvilke forventninger, man har til hinanden”

– Maren Ottar Hessner, pædagogisk konsulent, Efterskoleforeningen

---

banen. Hvis der er tvivl angående finansiering af ophold, videregivelse af personlige oplysninger og lignende, vil det typisk være sagsbehandleren.

Hvor ofte skal der kommunikeres i netværket, og hvem tager initiativ til det? Serviceloven tilskriver at opfølgning foregår efter hhv. 3 måneder og ½ år. Men det kan være, at netværket finder en anden frekvens hensigtsmæssig. Sørg for at lægge faste aftaler ind i kalenderen – og samtidig at sikre en fleksibilitet til, at relevante parter i netværket kan mobiliseres, når der er behov for det.

Sørg også for at det for alle er helt klart, *hvem* der er de *primære kontaktpersoner* på hhv. efterskolen og i forvaltningen, og *hvordan* man kommer i kontakt med hinanden. Der må ikke herske tvivl om konkrete ting som kontakinfo – mobilnumre, e-mail adresser o.l. på de enkelte, da det kan være banale ting, der kan forhindre et vigtigt, godt og gnidningsløst samarbejde. Er der behov for, at man i bestemte situationer trækker på yderligere ressourcepersoner, såsom psykologer, skal man i netværket aftale, hvem det skal være, og hvordan det skal finansieres.

Om muligt er det en god idé at arrangere et møde mellem den unge og mentor før opholdets start – f.eks. i form af et hjemmebesøg. Det kan give den unge en yderligere oplevelse af at føle sig velkommen og en tryk fornemmelse af, hvad der venter på efterskolen.

Bemærk! Socialstyrelsen har udarbejdet en række guidelines og et inspirationsmateriale til, hvordan man etablerer, anvender og organiserer tværfaglige netværk, netværksmøder og familierådslagning omkring sårbare og udsatte unge. Læs bl.a. mere om “Det inddragende netværksmøde” på www.inddrag.nu

Trin 7 beskæftiger sig med elevens første tid på efterskolen, som strækker sig fra efterskolestart til og med efterårsferien. Planen møder nu virkeligheden – og virkeligheden overgår som regel planen. Denne periode er vanskelig for den unge, og der er øget risiko for frafald. Her er kommunikationen og samspillet i netværket afgørende for en god opstart på forløbet.

EFTERSKOLEN **MENTOR SKAL PÅ BANEN, OG NETVÆRKET** **ER BACK-UP**

- Et drastisk miljøskifte for den unge
- Mentor/mentee kan være relationen, der bærer
- Ledelsen sørger for organisering

For en sårbar eller udsat ung betyder valg af efterskoleophold ofte et drastisk miljøskifte, og efterskolen udgør en ny verden, som den unge skal lære at navigere i. Samtidig er det ikke alle dele af efterskolelivet, som den unge vil opleve sig kompetent til at mestre. Derfor er det for de fleste udsatte unge en god idé at få tilknyttet en mentor.

Vi vil anbefale, at en mentor er en voksen, en medarbejder på skolen. Mentor er "mere end" en lærer eller kontaktlærer men "mindre end" en psykolog eller forælder. Mentor er støtte og coach uden at tage ansvaret fra den unge. Mentor kan konkret være kontaktlæreren, der får ekstra tid til at mødes én-til-én med den unge. Det betyder, at kontakten allerede er etableret, og at mentor igennem

kontaktgruppen også har andre indgange til den unge. Men det kan også have fordele at adskille mentorfunktionen og kontaktlærer-funktionen. Det kan betyde, at den unge får et mere eksklusivt rum med den pågældende, samtidig med at der ikke er nogen i kontaktgruppen, der oplever et stærkere bånd mellem kontaktlærer og én bestemt elev. Nogle efterskolefolk anbefaler, at man nøje overvejer matchningen af mentor og mentee ud fra personlig kemi, evt. fælles interesser og det individuelle behov hos den unge. Eller skal den unge selv vælge? Tag snakken på skolen om, hvordan I har det bedst med at organisere arbejdet, og hvad I mener, der vil virke bedst for den unge.

Det er afgørende, at mentor oplever opbakning og ro omkring sin rolle fra skolens ledelse og de øvrige medarbejdere. Det er ledelsens ansvar at organisere ordningen ved at afsætte de fornødne ressourcer samt at sørge for, at mentors rolle, i forhold til de øvrige voksne, som er tæt på den unge i dagligdagen på efterskolen, bliver klart formuleret. Før mentorordningen går i gang, kan det derfor anbefales at et team, som f.eks. består af forstander, faglærere, kontaktlærere, vejledere og mentor, sætter sig sammen og får sat ord på indbyrdes roller og ansvar, og hvordan kommunikationen og samarbejdet skal fungere omkring den unge på skolen. Hvornår agerer mentor f.eks. ambassadør for den unge, og hvor går grænserne for tavshedspligten og fortroligheden mellem den unge og mentor, og hvornår skal ledelse og kolleger inddrages?

“Mentor skal relatere sig meget mere til, hvad der foregår ud over skolen, end kontaktlæreren skal. Mentor skal tænke eleven ind i et større samfundsperspektiv”

– lærer, Sorø Gymnastik og Idrætsefterskole

Overvej også om mentor skal have andre opgaver, relateret til den unge. Er det f.eks. mest effektivt, hvis det er mentor, der står for kontakten til forvaltningen – og ham eller hende, der indhenter den nødvendige information om den unge? Og når det gælder udslusningen senere på året – er det så mentor, der kan stå for en kontakt til UU, den modtagende uddannelsesinstitution eller hvem, der i øvrigt skal overtage stafetten? Der kan være en vis synergi i at lægge nogle af disse administrative opgaver over til mentor.

En mentor skal præsenteres som et tilbud til den unge i en personlig samtale. At få en mentor giver eleven en særlig mulighed for at arbejde med hans/hendes personlige udvikling i et ligeværdigt forhold og på de punkter, som han/hun ønsker i forhold til at "komme videre med sit liv". Hvis den unge oplever tvang, stigmatisering eller umyndiggørelse i forbindelse med en mentorordning, kan det forhindre et godt forløb. Mentor skal derfor tilknyttes den unge, i konsensus med den unge. Det betyder, at mentor og mentee skal være enige

om, hvorfor de mødes og hvad mentee skal bruge mentor til. I afsættet for mentorforløbet skal mentor og mentee sætte ord på formålet med efterskoleopholdet, forventninger til hinanden, indbyrdes roller og ansvar, grænser for tavshedspligt og fortrolighed i forholdet og der skal opstilles konkrete mål og delmål for den unges personlige, sociale og faglige udvikling. Såvel mentor som mentee skal have en klar fornemmelse af, hvad de går ind til.

Konkrete spørgsmål til overvejelse kan være: Hvad skal der konkret arbejdes med? Er det at komme op om morgenen? At knytte venskaber? At blive motiveret for det faglige? Eller andet?

Hvordan mødes man? Hvor ofte? Er det mentor, der altid opsøger mentee? Og den anden vej: Kan mentee opsøge mentor når som helst? Er der et bestemt, sted man går hen? Skal man foretage sig noget konkret sammen, mens man snakker? Etc.

Mentor skal sørge for at organisere et struktureret forløb, hvor mentor og mentee mødes med bestemte intervaller henover skoleåret. Mentorforløbet kan, ofte med fordel, være mere intensivt i begyndelsen af skoleåret og udfases henover året. Det er i den første fase, at tilliden mellem mentor og mentee skal opbygges, og det er afgørende, at mentorforløbet får et positivt afsæt, for det er den "platform" og den relation, der skal være med til at bære, når mentee møder vanskeligheder i forhold til f.eks. venskaber, fællesskabet, undervisningen og/eller turene hjem til familien i weekenderne.

Når det angår flygtninge- og indvandrerunge kan mentorordningen finansieres via tillægstakst til flygtninge, indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande – se her www.efterskoleforeningen.dk/integration. For øvrige unge skal midlerne hentes hos hjemkommunen.

Som et supplement til selve mentorordningen, kan skolen evt. gøre brug af metoder til at støtte de sårbare og udsatte unge i grupper. Arbejdet i grupper kan afsløre nye ressourcer og handlemuligheder hos de unge, og de får mulighed for at spejle sig og identificere sig med andre unge på skolen. Det kan styrke fællesskabet blandt eleverne og give mentor nye vinkler på arbejdet med de unge. Se f.eks. et materiale om systemisk vejledning her <http://trineharck.dk/data/gruppevejledningguide.pdf> eller få hjælp til at udvikle metoderne på skolen via private udbydere som denne www.ungkurs.dk

FORVALTNINGEN AGÉR BROBYGGER

- Prioritér kommunikation med efterskolen
- Familien er borgere i kommunen – før, under og efter opholdet
- Støt forældrene i at være "efterskoleforældre"

Kommunikationen mellem parterne i netværket er central. Vær sikker på at "linjen" til efterskolen er åben og tilgængelig. Der skal ikke for mange telefonsvarere, omstillinger, syge-, barsels- eller feriemeldinger eller lignende til, før det kan hindre kommunikation om vigtige her-og-nu forhold. Sørg for at der er en back-up til den primære kontaktperson, så efterskolen ikke går forgæves for mange gange ved en sagsbehandlers eventuelle fravær.

Fra forvaltningens side er det vigtigt at huske på, at selvom den unge er af sted, er han eller hun stadig tilknyttet hjemkommunen. Den unge opholder sig på efterskolen størstedelen af tiden i de kommende ti måneder, men han eller hun bor stadig hjemme hos forældrene. Hvis der er ting, der ikke bliver fulgt op på, mens den unge er på efterskolen, eksporteres problemet blot, til den unge står på hjemadressen igen – det være sig i weekenden – eller efter endt ophold.

I forvaltningen og i UU har man mulighed for at agere brobyggere mellem efterskole og forældre. Særligt for forældre til udsatte unge kan efterskolen være en relativt ukendt skoleform. Dette kan betyde stor usikkerhed hos forældrene om deres roller og ansvar, mens den unge er af sted. Det er en fordel, hvis sagsbehandler, socialarbejdere, UU-vejleder eller andre i kommunen kan være med til at vejlede forældrene i, hvordan de kan støtte op om det forløb, som deres barn er i gang med. Ser forældrene sig slet ikke i stand til det, er det værd at overveje, om kommunen har mulighed for at stille en støttekontaktperson til rådighed for at varetage opgaven. Tænk også på, om der er behov for at arbejde sammen på tværs af forvaltninger og faglige ressortområder i kommunen – f.eks. ved at inddrage UU, PPR etc. Det kan muliggøre, at man får adgang til viden og ekspertise, man ikke selv sidder med og giver mulighed for at sammentænke tiltag i forhold til familien.

“Vi prøver på at få en god kontakt til familien, hvilket ikke altid er let i disse sager. Vi gør en ekstra indsats for at få familiemedlemmer med ind i arbejdet, hvilket kan hjælpe eleven til at se positivt på efterskolen”

– Dorte Fredsted, forstander, Balle Musik- og Idrætsefterskole

“Fantastisk hvis jeg kunne få en statusskrivning hvert kvartal, så der kunne skaleres i forhold til sidst. Det ville også gøre sagsbehandlerens arbejde lettere, da dette kunne skrives ind i journalerne”

– Claus Emanuelsen, projektkoordinator, Børnefamilieenheden

EFTERSKOLEN FØLG OP, KOMMUNIKÉR OG DOKUMENTÉR

- Følg op på signaler fra den unge
- Giv plads til samarbejde med forældre eller værger
- Overvej skriftlig dokumentation

Når skoleåret er godt i gang – typisk fra efterårsferien afslutning og frem – er den centrale opgave på efterskolen selve opfølgningen. Opfølgningen i relation til den unge og i forhold til netværket – herunder forvaltningen.

I relationen mentor/mentee er mentors opgave at være opmærksom på, om den unge bliver en del af fællesskabet, som opholdet skrider frem, eller om den unge udtrykker og opfatter sig selv som uden for eller i decideret opposition til omgivelserne. Vær opmærksom på signaler fra den unge, som f.eks. udeblivelse fra undervisningen, jævnlige konflikter med værelseskammeraten, manglende deltagelse i det sociale samvær eller andet. Hos den unge kan der dukke reaktioner og adfærd op, som ingen har set eller kendt før. Der kan vise sig

både skjulte ressourcer såvel som skjulte sårbarheder, fremprovokeret af de nye omgivelser. Kommunikér observationerne ud i netværket, gerne specifikt til forældrene, så I har mulighed for at tage en dialog om den unges reaktionsmønstre, og om hvordan I kan handle på det. Det er en fordel at gå til forældrene som en ressource i arbejdet med den unge. Forældrene kender den unge bedst og besidder derfor en værdifuld viden. Se f.eks. www.dettevirker.dk under “Forældresamarbejde”. Hvis forældrene ikke er på banen, er det f.eks. en god idé at overveje, hvordan man på skolen håndterer arrangementer, hvor forældrene normalt ville deltage. Hvem er ved den unges side – er det f.eks. mentor, kontaktlærer, en støttekontaktperson fra kommunen, storebror eller andre?

I netværket holder man sig til den plan for opfølgning, som man har lagt ved netværkets dannelse. Sørg for stringent at følge op på de aftalte tidspunkter for dels kommunikation i netværket og dels deciderede meldinger/afrapporteringer til forvaltningen. Det gør, at de enkelte parter har en god fornemmelse af, hvordan opholdet skrider

frem for den unge, og de har mulighed for at gribe ind og støtte op, hvis behovet opstår. Man undgår derved, at samarbejdet omkring den unge ender i ren “brandslukning”.

Det er forstanderens ansvar at placere opgaven omkring opfølgning, og det kan evt. være en del af mentor-funktionen. Organisér opfølgningen som det passer bedst i en travl hverdag på efterskolen, f. eks. i den skemafrie tid fredag morgen e.l. Det er afgørende, at organiseringen omkring opfølgningen er på plads, og at der er afsat ressourcer til det.

I opfølgningen mellem efterskole og forvaltning er det en fordel, at der er en vis grad af skriftlighed. Det kan f.eks. være statusopdateringer af en enkelt sides omfang på følgende punkter:

- Hvad er status for den unge fagligt og socialt?
- Hvordan er den unges kontakt til familien og hans/hendes sociale netværk i øvrigt?
- Er der behov for, at forvaltningen reagerer på noget her og nu?
- Hvad er overvejelserne om den unges forløb fremover?

Fordele ved skriftlig dokumentation er flere. For forvaltningen giver det en indsigt og et overblik over den unges forløb, og på efterskolen kan det lette samarbejdet omkring den unge. I en travl hverdag kan det være vanskeligt for f.eks. mentor og kontaktlærer at få mulighed for at informere de øvrige medarbejdere på skolen om, hvordan den unge klarer hverdagen. En skriftlig dokumentation, der er tilgængelig for de medarbejdere, der er i berøring med den unge, f.eks. via skolens intranet, betyder at alle kan være opmærksomme på den unges situation og dermed have mulighed for at trække på den indsigt i det pædagogiske arbejde.

FORVALTNING FØLG OP OG VÆR KLAR TIL HURTIG HJÆLP

- Synkronisér dokumentationen med efterskolen
- Sørg for en gennemgående personlig kontaktperson til den unge
- Reager hurtigt ved mistanke om frafald

Efter efterårsferien er opfølgningen på den unge den primære opgave i forvaltningen, ligesom på efterskolen. Har man behov for skriftlig dokumentation fra efterskolen, må man overveje hvilke typer af oplysninger, man ønsker, at denne skal

indeholde. Er der i forvaltningen allerede bestemte dokumentations metoder i anvendelse, er det en god idé, at man sikrer en sammenhæng mellem det, efterskolen afleverer og den form, man i forvejen bruger.

Det er en god investering, hvis forvaltningen afsætter ressourcer til personlig opfølgning på den unge på selve efterskolen. Det kan være i form af aftalte besøg et par gange i løbet af skoleåret af den unges gennemgående kontaktperson i kommunen – dvs. gerne den samme person, som var til stede ved optagelsessamtalen.

Er der tegn på, at den unge er ved at falde fra efterskolen, er det afgørende, at forvaltningen kan reagere hurtigt, gerne i form af deltagelse i et netværksmøde. En anden vej at gå kan være at benytte sig af metoder i forhold til familierådslagning, som kommuner rundt omkring i landet allerede gør det. Her er der mulighed for i højere grad at få defineret hvilke ressourcer, de enkelte familiemedlemmer har i forhold til at støtte op om barnet/den unge. Se evt. www.inddrag.nu

I tilfælde af at den unge mistrives på efterskolen, bør alle relevante parter blive inddraget med det samme. Hurtig hjælp er dobbelt hjælp – når det gælder udsatte unge. Inddragelsen kan foregå via et netværksmøde. Formålet med et sådant møde er at nå ind til kernen af den konkrete problemstilling for den unge og afdække, hvordan man i netværket kan samarbejde omkring løsningsmodeller med øjeblikkelig virkning. Parternes tilstedeværelse betyder, at flest mulige aspekter af den unges situation kan vendes. Dette muliggør, at man får øje på “blinde vinkler” i en ellers låst situation, og at der herudfra kan justeres på den unges forløb. Resultatet af mødet kan også være, at man finder det mest hensigtsmæssigt, at den unge afbryder opholdet. Det afgørende er, at udgangspunktet er den unges situation og fokus på hans/hendes personlige, sociale og faglige udvikling. Det er dog vigtigt at holde sig for øje, at et afbrudt ophold kan betyde et stort personligt nederlag for den unge. Derfor vil fastholdelse i de fleste tilfælde være det foretrukne mål for netværksmødet.

EFTERSKOLEN

TAG FAT PÅ UDSLUSNINGEN I SAMARBEJDE MED UU

- Relationer og/eller informationer føres videre
- UU er central samarbejdspartner i overgangen
- Tag personlig kontakt til dem, der skal tage stafetten

Efter jul er det tid til at kigge frem mod, hvad der skal ske efter efterskoleopholdet. Skal efterskoleopholdet fortsætte og eleven være 2. års elev for at bevare den gode udvikling, den unge er i? Hvis ja – skal dette så ske på hos jer eller på den anden efterskole? Hvis ikke – er det afgørende at have en plan for udslusningen af den unge. Skal mentorforholdet fortsætte, udfases eller afsluttes? Overvej nøje hvad der er mest hensigtsmæssigt for den unge i forhold til, om det er *relationerne* eller *informationerne*, der videreføres? Eller er det måske både/og? Mod afslutningen af opholdet er det vigtigt at tilstræbe, at den unge efterhånden bliver i stand til at tage helt over i forhold til sig eget liv og gøre sig uafhængig af mentor og de øvrige voksne på skolen. At den unge føler sig klar til at give slip på de trykke rammer på efterskolen. Efterskoleopholdets succes skal i høj grad måles på, hvorvidt den unge har mod på at mestre sit eget liv *udenfor*. Lad ikke blot mentor/mentee forholdet løbe ud i sandet – men overvej, hvordan I kan markere afslutningen f.eks. med en samtale, hvor I foretager jer noget sammen og taler om, hvordan forløbet har været og hvad der skal ske i fremtiden.

I forhold til videre skolegang og uddannelse begynder udslusningen af den unge allerede ved tilmeldingen til ungdomsuddannelserne. Vær opmærksom på processen og de forskellige frister i denne forbindelse. Læs detaljeret om hvad der forventes af efterskolen her: www.efterskoleforeningen.dk/uddannelsesplanen

UU er i hele denne periode en central samarbejdspartner. Det kan være en god idé tidligt i forløbet, at mentor og/eller skolens vejleder tager personlig kontakt til den konkrete UU-vejleder, som skal overtage vejledningen af den unge efter endt efterskoleophold. Dette giver UU mulighed for at være særligt opmærksom på den unge og dennes behov for vejledning, når han/hun skal videre i ungdomsuddannelse eller andet. Husk at I på efterskolen besidder en helt særlig viden om den unge, efter I har været så tæt på hende eller ham i de forløbne måneder. En viden som kan være af stor værdi for de parter, der skal tage over omkring den unge. Se også Efterskoleforeningens anbefalinger til samarbejde med UU i øvrigt: www.efterskoleforeningen.dk/vejledningssamarbejdet

Undersøg hvem der i øvrigt er i den unges netværk efter efterskoleopholdet. Er der nogen, der bør tage over på nogle af de roller og funktioner, som f.eks. mentor eller andre på efterskolen har haft? Er der evt. mulighed for, at efterskolementoren fortsætter en opfølgning på den unge ind på ungdomsuddannelsen? Hvem skal stafetten ellers gives videre til? Er der en vejleder eller kontaktperson på den modtagende ungdomsuddannelse, der skal kontaktes? Hvad sker der i sommerferien? Etc. – Spørgsmålene kan tages op i netværket, f.eks. ved et reelt udslusningsmøde.

Vær opmærksom på at hvis den unge fylder eller er over 18, kan der ske et skift i forhold til, hvilken forvaltning han/hun hører til i kommunen samt en række andre forhold. Læs mere her www.efterskoleforeningen.dk/eleverover18

Der kan være tale om, at der skal hentes en udtalelse fra PPR eller UU, for at den unge kan fortsætte som almindelig elev på en efterskole, og/eller der kan være nye kontaktpersoner, der skal rettes henvendelse til i en anden forvaltning i kommunen.

“Jeg synes ikke, at efterskolerne er gode til at melde tilbage til UU systemet, hvis der er én, der bliver meldt eller smidt ud. Der er et arbejde i at forbedre den opfølgning”

– Jørgen Sams, UU-vejleder, Brønshøj

Hvis den unge er under Serviceloven, har kommunen mulighed for at lave et såkaldt “efterværn” og fortsat finansiere efterskoleopholdet.

FORVALTNINGEN TÆNK PÅ TVÆRS AF UU, FORVALTNINGER OG EFTERSKOLEN

- Søg samarbejde med UU
- Arbejd på tværs af forvaltninger
- Den unge er i centrum – mellem efterskole, UU og forvaltninger

I udslusningsperioden er det helt afgørende, at forvaltningen går i tæt samarbejde med UU. Det er UU, der skal have stafetten i forhold til den unges videre forløb i uddannelse og beskæftigelse. Overvej nøje og aftal hvordan I sikrer fokus på den unge. Sørg for at organiseringen omkring evt. fremtidige indsatser er fleksibel nok, til at den unge fortsat er i centrum. Hvis det f.eks. kræver, at flere forvaltninger taler sammen, er det vigtigt, at man på tværs af forvaltningerne udarbejder en plan for, hvad der skal ske. Lad ikke “kassetænkning” komme i vejen for at sikre et fremtidigt godt forløb for den unge. Er den unge inde i en god og stabil udviklingsproces, er det ærgerligt, hvis denne forstyrres, fordi den unge fylder 18 og bliver placeret i en anden forvaltning, uden at erfaringer og anbefalinger overføres. Vær opmærksom på at hvis den unge sættes på kontanthjælp og dermed kommer under Beskæftigelseslovgivningen, er han eller hun ikke længere berettiget til statslig elevstøtte til at

gå på efterskole. Er den unge under Serviceloven, har kommunen dog mulighed for at lave et efterværn og dermed fortsat finansiere efterskoleopholdet samtidig med, at eleven modtager statslig elevstøtte.

Når det handler om at finde frem til hvilken form for uddannelse og støtte, den unge har brug for, er det en god idé at inddrage den unges mentor fra efterskolen, da mentor har opbygget en tæt relation og personligt kendskab til den unge. Vurderer efterskolen og UU nu den unge som “selvkørende”, eller har han/hun fortsat brug for f.eks. social støtte? Er der behov for at fortsætte mentorordningen? Hvis ja kan det være en overvejelse værd, om det er efterskolementoren, der fortsat kan varetage denne rolle? Dette kan gøres efter aftale med UU.

EFTERSKOLEN

TAG TID TIL REFLEKSION OG EVALUERING

- Evaluering i netværket
- Intern evaluering på efterskolen
- Forankring og plan for fremtidig indsats

Nu er opholdet afsluttet for den unge, og det er tid til at følge op og reflektere over forløbet.

Efterskolementoren fortsætter muligvis i en periode efter opholdet, hvis dette er aftalen med UU.

Forholdet mentor/mentee skal nu omdefineres, da konteksten er en anden. Er der store geografiske afstande, kan telefon, mail, sms, sociale medier og chat være udmærkede kanaler for kontakten mellem mentor og mentee. Det vigtigste er, at mentee har en fornemmelse af, at der er nogen, der "ser" ham/hende og holder fast i relationen. Samtidig skal der, som før, være en plan for, hvordan mentorskabet skal forløbe. Sådan at mentor og mentee's forventninger stemmer overens, og at mentors rolle gradvist udfases.

Netværket er et centralt forum for refleksion. Her kan parterne give udtryk for, hvordan de hver især vurderer efterskoleopholdets forløb for den unge? Har netværkets parter oplevet, at de har kunnet udfylde deres roller, og har det været tydeligt hvem, der gjorde hvad? Hvordan har kommunikationen forløbet? Er alle de relevante personer blevet inddraget i netværket? Hvad skal der ske fremover – og skal netværket fortsat have en funktion her? Vil der i så fald være behov for at inddrage flere eller andre parter?

På efterskolen kan man overveje, hvordan man internt evaluerer på inklusionsindsatsen i det forløbne år. Hvordan er det gået med den/de konkrete udsatte unge, der har været på skolen? Hvordan har skolen organiseret sig omkring indsatsen?

Hvordan har samarbejdet forløbet omkring indsatsen? Har man haft de nødvendige ressourcer og kompetencer? – Og fremadrettet: Hvad kan gøres bedre? Har vi brug for mere viden på bestemte områder? Er der medarbejdere, der konkret melder sig på banen i forhold til opkvalificering af kompetencer? Ønsker vi at udvide optaget af sårbare og udsatte unge? Er der bestemte typer af unge, som vi, på baggrund af vores erfaringer og kompetencer, ønsker at gå målrettet efter at rekruttere? Er der samarbejdspartnere, vi skal kontakte i den forbindelse – f.eks. Efterskoleforeningen?

Se til at erfaringerne fra det hidtidige arbejde samt planen for den videre udvikling af indsatsen forankres på skolen. Det er ledelsens ansvar, at det sker – hvad enten det skal ske i et team eller i medarbejdergruppen bredt. Her kan en vis skriftlighed være nyttig til at give et fælles sprog og til at give den enkelte medarbejder en god og varig fornemmelse af, hvordan tilgangen til arbejdet med de udsatte unge er på skolen. Overvej f.eks. at anvende skolens intranet til formålet, så det gøres tilgængeligt for alle.

Skal alt dette munde ud i en konkret skitseret samarbejdsmodel, hvori tilbud, krav og forventninger i samarbejdet med kommunale forvaltninger er skitseret? Det kan være et stykke papir, man bruger, hver gang en kommune henvender sig, som kan agere en form for "kontrakt" mellem forvaltningen og efterskolen.

FORVALTNINGEN

EVALUÉR NU OG IGEN OM ÉT ÅR

- Evaluering af de unges forløb og udvikling – i forvaltningen
- Evaluering af samarbejdet – i netværket
- Evaluering – ét år efter

“De får et nyt hjem hos os, så i slutningen af året skal de til et andet hjem, hvorfor usikkerheden kommer op igen og den unge kan have ekstra brug for en mentor hér!”

– Kathe Stark, lærer, Sydøstsjællands Idrætsefterskole

Forvaltningen kan nu træde et skridt tilbage og kaste et blik på forløbene for de sårbare og udsatte unge på efterskole. Er formålene med efterskoleopholdene opfyldt for de enkelte unge? Hvordan har de unge udviklet sig personligt, socialt og fagligt? Har der været koblet den nødvendige faglige og/eller personlige støtte til de unge under opholdet? Nogle kommuner har gode erfaringer med systemet "Signs of Safety" til at vurdere den unges situation og udvikling. Se evt. www.signsofsafety.dk

Er der sket det bedste match af unge og efterskoler? Synes nogle efterskoler at være mere kvalificerede til bestemte typer af unge end andre? Er der andre efterskoler på radaren, som man ønsker at opbygge et samarbejde med?

Selve samarbejdet mellem efterskolen og forvaltningen skal primært evalueres i det etablerede netværk omkring den unge, hvor alle relevante parter er til stede. Har efterskolerne udfyldt deres roller? Har forvaltningen udfyldt sin? Er der noget, der kunne være gjort bedre? Har alle parter følt sig velinformerede igennem hele forløbet? Hvordan kan netværkets samarbejde eventuelt forbedres i fremtiden? (Se også Trin 10 under efterskolens del).

Det kan være en god idé, at man i forvaltningen genoptager evalueringen af efterskolernes arbejde med de unge på et senere tidspunkt. Dvs. at man

f.eks. ét år efter går tilbage til de unge og undersøger, hvilken betydning efterskoleopholdet har haft for deres faglige og personlige udvikling. Har året på efterskolen sat sig og forberedt dem på de udfordringer, der ventede dem på ungdomsuddannelsen? Har den unge selv bud på, hvad der var godt, og hvad der kunne være bedre? Har overgangen fra efterskole til ungdomsuddannelse eller andet fungeret? Har den unge kunnet overføre de erfaringer, han/hun fik på efterskolen til det videre liv?

Er der andre typer af samarbejdspartnere, der kunne bruge jeres erfaringer, og som I kunne have glæde af at samarbejde med? Det kunne f.eks. være andre kommuner, der har lignende samarbejder med efterskolerne, KL eller Efterskoleforeningen.

Og endelig – med dette in mente – hvilket perspektiv giver det på indsatsen for sårbare og udsatte unge i kommunen generelt? Har det vist sig at være en investering, der kan være gavnlige at satse mere på i fremtiden?

LINKS OG LITTERATUR

“Det gode forløb – en pjece om resultater og god praksis fra en undersøgelse af unges ophold på kost- og efterskoler”, udgivet af Styrelsen for Social Service i 2006.

<http://shop.servicestyrelsen.dk/products/det-gode-forloeb-en-pjece-om-resultater-og-god-praksis-fra-en-undersogelse-af-unges-ophold-paa-kost-og-efterskoler>

“Arbejdet med udsatte unge på kost- og efterskoler – en undersøgelse af de kommunale myndigheders brug af kost- og efterskoler, som social foranstaltning efter Servicelovens § 40, stk. 2, pkt. 10 og pkt. 11”, udgivet af Styrelsen for Social Service, Februar 2006.

www.sm.dk/data/Lists/Publikationer/Attachments/117/arbejdet%20med%20udsatte%20unge%20pa%20kost-%20og%20efterskoler.pdf

“Sårbare unge – en vejledning til efterskolerne”, udarbejdet af Annette Vilhelmsen for Efterskoleforeningen i 2009.

www.efterskoleforeningen.dk/Publikationer/saarbare_unge_vejledning_pub.aspx

“Flyv fugl! Flyv! – Gode råd til nye mentorer” af Helene Valgreen og Lone Nordskov Nielsen, Forlaget Studie og Erhverv, 2009.

“Den inkluderende skole – en grundbog” af Rasmus Alenkær, Forlaget Frydenlund 2010.

“Blik for ressourcer – inspiration til lærere i 7. – 10. klasse”, udgivet af Fastholdelseskaravanen, Tosprogtaskforcen og Uddannelsesstyrelsens Vejledningskontor, 2011.

“Specialundervisning på hovedet – almene pædagogiske synspunkter”, Leo Komischke-Konnerup og Niels Buur Hansen (red.), Forlaget Klim 2010.

Efterskolernes Sekretariats hjemmeside: www.efterskole.dk

Efterskoleforeningens hjemmeside: www.efterskoleforeningen.dk

Tosprogede unge på efterskole: www.efterskoleforeningen.dk/integration

Vejledning på efterskoler: www.efterskoleforeningen.dk/vejledning

GODE RELATIONER TYDELIGE RAMMER KLAR KOMMUNIKATION

10 trin til det gode samarbejde
mellem efterskoler og kommuner
omkring sårbare og udsatte unge

